

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за академичната длъжност „доцент“
в професионално направление 3.6. Право (Право на Европейския съюз)
Софийски университет „Св.Кл. Охридски“,

обявен в ДВ бр. 31 от 18 април 2017 г.

Рецензент: проф. дпн Нели Огнянова,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Документи за участие в конкурса в посочения в обявата срок е подал един кандидат – гл.ас. д-р **Станислав Кръстев Костов**. Подадените от кандидата документи отговарят на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на съответните подзаконовни нормативни актове.

Станислав Костов е юрист, доктор по право, преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ от 2003 г. Доколкото изискванията за академичната длъжност в чл. 29 ЗРАСРБ поставят акцент върху **преподавателската дейност** на кандидата, ще отбележа близо 15-годишната преподавателска ангажираност на Станислав Костов в областта на Право на Европейския съюз, в частност с дисциплините „Право на Европейския съюз“, специалност Публична администрация, ФФ на СУ „Св. Климент Охридски“, бакалавърска програма (от 2004 г. –) и „Съдебна защита в ЕС“, специалност Европеистика, ФФ на СУ „Св. Климент Охридски“, бакалавърска програма (от 2006 г. –); лекции и семинарни занятия в магистърската програма по Право на ЕС, ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“ (2007 -); семинарни занятия по „Право на Европейския съюз“ в специалност Европеистика, ФФ на СУ „Св. Климент Охридски“, бакалавърска програма (от 2003 г. –) и „Право на Европейския съюз“, специалност Право, ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“ (от 2006 г.).

Видно и от представената справка по чл. 111, ал. 2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, компетентността на Станислав Костов в областта на областта на конкурса е призната и чрез избора му като обучител на съдии и адвокати в рамките на семинари по Право на ЕС за ИПАЕИ, Софийска адвокатска колегия, Съюза на юристите, Върховен

административен съд, Център за обучение на адвокати „Кръстю Цончев“, Национален институт на правосъдието и др. В допълнение, Станислав Костов е бил титуляр и на други правни дисциплини като „Въведение в правото“ и „Европейски съд по правата на човека“.

Доктор по право с дисертация в областта на правото на ЕС (2011 г.)

Станислав Костов е автор на две монографии, едната от които е дисертационният му труд *Актовете на Съда на ЕС. Правни последици* (2011), 13 студии и статии, доклади от участия в научни конференции и др. Заслужава специално отбелязване съставителството на две издания, които са от най-търсените от широк кръг юристи и граждани: *Договори за ЕС, Съдебна практика* (съставителство, въведение, препращания, анотиращи бележки, подбор на съдебната практика, информационно приложение) и *Българските преюдициални запитвания*. Академичната продукция на автора е предимно в една предметна област – Право на ЕС.

Законът изисква представяне на монографичен труд в областта на конкурса или равностойни научни публикации в специализирани научни издания (чл.29, ал.1, т.3), както и други публикации и научно-приложни разработки (чл.29, ал.1, т.4).

За участие в конкурса са представени едно монографично изследване и две студии в областта Право на Европейския съюз, които не са използвани за участие в предходен конкурс за заемане на академична длъжност и са публикувани след защитата на дисертационния труд за придобиване на научна и образователна степен „доктор“.

Конституционният съд и преюдициалното запитване до Съда на Европейския съюз (2012) е научно изследване, публикувано в сп. Юридически свят, № 2/2012 г. Правото на ЕС възлага определени задължения на различни органи на държавите от ЕС. По силата на чл.4, пар.3 ДЕС държавите са длъжни да съдействат на ЕС и да се въздържат от всякакви мерки, които биха могли да застрашат постигането на целите на правото на ЕС. В представеното изследване се анализира дали Конституционният съд представлява юрисдикция на държава от ЕС в производството за преюдициални заключения и свързаните с това въпроси. Авторът подчертава, че Съдът на ЕС си запазва правото да контролира допустимостта на постъпващите запитвания. Наистина, като се има предвид,

че преюдициалното производство е основано на сътрудничество между Съда и националните юрисдикции, Съдът, въз основа на своята практика, е издал *незадължителни практически указания*, след това и *препоръки*, според които всяка юрисдикция, „доколкото в рамките на дейността си следва да се произнесе с решение с правораздавателен характер“, по принцип може да сезира Съда с преюдициално запитване, а „качеството *юрисдикция* се тълкува от Съда като самостоятелно понятие от правото на Съюза – и в това отношение Съдът отчита редица фактори като това дали сезираният го орган е установен, дали е постоянно действащ, дали юрисдикцията му е задължителна, дали производството е състезателно, дали този орган прилага правни норми и дали е независим“¹. Издадени са и препоръки на Съда. Същевременно и практиката на Съда се развива и обогатява.

В такъв контекст Станислав Костов последователно:

- извежда от практиката и анализира критериите, позволяващи да се вземе решение дали един орган е юрисдикция на държава от ЕС в производството за преюдициални заключения;
- изследва практиката на Съда на ЕС по допустимостта на преюдициалните запитвания, отправени от националните конституционни съдилища, и
- анализира правомощията на българския Конституционен съд в светлината на изведените по-горе критерии.

За сложността на задачата свидетелства изразителният цитат на бивш Генерален адвокат, приведен в публикацията, според когото практиката на Съда е с толкова размити граници, че дори преюдициално запитване от Санчо Панса като губернатор ще бъде обявено за допустимо. Несъмнено с приносен характер е заключението на автора, че на зададения въпрос се отговаря *в зависимост от функциите* на КС – тъй като Конституционният съд не правораздава, следователно не покрива изискванията за юрисдикция по смисъла на чл.267 ДФЕС, когато упражнява част от правомощията си (чл.149, ал.1, т.1 и 4 (първата хипотеза) КРБ). В останалите хипотези КС отговаря на посочените критерии. С приносен характер е изясняването на правните последици от обстоятелството, че КС е юрисдикция по смисъла на чл.267 ДФЕС, например дали неотправянето на преюдициално запитване е свързано с възможността да се предяви иск от физическо или юридическо лице пред

¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:338:0001:0006:BG:PDF>

националния компетентен съд за вреди, причинени от неотправянето. С приносен характер е и систематизирането на задълженията, които Конституционният съд като юрисдикция по смисъла на чл. 267 ДФЕС има по силата на правото на ЕС.

Компетентността на Европейския съюз и прилагането на правото на ЕС от националните съдилища (2013) е студия, публикувана от Националния институт на правосъдието и е предназначена предимно за обучение на магистратите в контекста на новата правна среда, породена от членството на България в ЕС. Трудът е в помощ на правилното прилагане на правото на ЕС от националните правораздавателни органи, но има и по-общо значение за преподаването на Право на ЕС. Той е посветен на общата характеристика на компетентността на ЕС, понятието за предоставена компетентност, отделните области на компетентност, които държавите са предоставили на ЕС, и избора на вида на акта, който да се използва. От особен практически интерес е разпределението на правомощията между Съд на ЕС и националните съдилища, както и обхватът на задълженията на националните съдилища да прилагат правото на ЕС.

Обосновава се възгледът, че Договорите предвиждат паралелно функциониране на две системи национални и наднационални правораздавателни органи и не се урежда йерархия между тях, нито възможност за юрисдикционен контрол на Съда на ЕС върху актовете на националните съдилища. Ако национален съд приложи неправилно норма от правото на ЕС, вследствие на което постанови неправилно решение, контролът е от горестоящия съд, а при изчерпване на предвидения правен ред налице е влязло в сила решение, което не подлежи на контрол от наднационални съдилища.

С приносен характер е и систематизирането на основните задължения на националния съд за правилното прилагане на правото на ЕС, изведени от практиката на Съда на ЕС.

Извъндоговорната отговорност на ЕС и на държавите членки (2017) е втората монография на Станислав Костов, именно тя е представена за рецензиране по този конкурс. Монографията анализира правната уредба и практиката на Съда на ЕС относно извъндоговорната отговорност на ЕС, както е установена в ДФЕС, и извъндоговорната отговорност на държавите от ЕС, закрепена в правната система на ЕС с решение на Съда. Състои се от предговор, 11 глави и обширен списък с използвани източници. Както и при другите анализи, силно впечатление прави познаването и умението да се използва практиката на съдилищата на национално и наднационално равнище. Същевременно

авторът не предлага подробен сравнителноправен анализ на уредбата по държави, защото приема и обосновава, че за работата на Съда на ЕС в областта на извъндоговорната отговорност на Съюза националните уредба и практика на държавите от ЕС не са от голямо значение. Липсва акцент върху България, тъй като българската практика по същество засега се оказва много ограничена. Този факт сам по себе си е симптоматичен за навремеността на разработването на проблематиката в контекста на откритите въпроси и колебанията относно реда за ангажиране на извъндоговорната отговорност.

Авторът установява, че Договорите не създават разгърната правна уредба, нито търсят съгласуване на националните правопорядъци – а като оставят голямо пространство за националните правни системи и юрисдикции, макар с позоваване на *принципите, общи за държавите* от ЕС – установяват сравнително автономна от националните правни системи извъндоговорна отговорност на ЕС.

За да анализира държавите като задължени субекти, авторът прави анализ на категорията *директен ефект*, включително видовете (вертикален и хоризонтален директен ефект). Директният ефект не е уреден в Договорите (с едно изключение), а – с думите на автора - *е от онези творения на Съда, чрез които се осигурява ефективното прилагане на правото на ЕС на територията на държавите* (с.81). Като подчертава, че директният ефект несъмнено показва разликата на правото на ЕС от класическото международно право, авторът дефинира директния ефект и обосновава, че това не е характеристика на правото, а на нормите – и за да има директен ефект, една разпоредба трябва да отговаря на установени в практиката на Съда на ЕС условия. Така се въвежда връзката на отговорността с вертикалния директен ефект и се обсъжда защитата на субективното право – едва когато не е възможно да се получи защита по силата на вертикалния директен ефект, идва ред за субсидиарни средства (с.94).

Детайлно и аргументирано е разработен проблемът ползва ли се със сила на пресъдено нещо национално съдебно решение, постановено в нарушение на правото на ЕС, и връзката на този проблем с извъндоговорната отговорност на държавата. У нас е прието, че ефектът на неправилното окончателно съдебно решение може да бъде преодолян в изключителни случаи по реда на отмяната на влезли в сила съдебни решения. Но в списъка на отменителните основания засега не е предвидено правото на ЕС. С приносен характер е предложението *de lege ferenda* обхватът на основанията да се разшири. Като констатира, че по съображения за правна сигурност Съдът отдава голямо значение на

силата на пресъдено нещо, авторът подлага на критика съществуващата практика на Съда и изразява убеждението си, че засега тя не води към удовлетворително решение на проблемите, които създава запазването на неправилно (с оглед правото на ЕС) национално съдебно решение. Авторът влиза в дълбочина и обсъжда две опции за евентуално въвеждане на ново отменително основание, като обосновава предпочитанията си към по-общата формулировка.

Станислав Костов показва сложността на съществуващите механизми, множеството трудности пред защитата на увредените лица, и – в последна сметка – обсъжда причините за, според него, незадоволителната ефективност на исквете за защита срещу ЕС и националните държави. Същевременно авторът смята, че няма правна пречка самите държави да въведат в перспектива ефективни механизми за защита. Представеното подробно изследване е основа за търсене на такива механизми.

Имам лични впечатления от работата на д-р Станислав Костов за периода от назначаването му като преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“ до днес. Той е отлично подготвен, отговорен и с високи критерии както към себе си и професионалните си задължения, така и към студентите. Поддържа най-високо ниво в предметната си област. Изградил си е професионален авторитет в академичните среди и в практиката.

Заключение:

Аргументираната по-горе оценка за преподавателската работа и изследователската дейност на кандидата ми дават основание убедено да препоръчам на членовете на научното жури да вземат решение за присъждане на академичната длъжност „доцент“ по 3.6. Право (Право на ЕС) на д-р Станислав Костов.

Рецензент:

Проф дпн Нели Огнянова